

درس دهم فارسی
موضوع: قلم سحرآمیز
پایه: هشتم
دوره‌ی اول متوسطه
تهیه‌کننده: زهرا چهارراهی
دیرستان: ۱۵ خرداد
استان: تهران
منطقه: ۴ تهران

موضوع و محتوای درس: شناخت و آشنایی با شخصیت های تاینچی و بزرگانمانند،

کمال الدین بهزاد، شاه اسماعیل صفوی، حافظ، سید جمال الدین اسدآبادی، میرزای شیرازی و...

و ایجاد علاقه به مطالعه ی تاریخ

نوع نشر: ساده و روان

کتاب درس: کتب روایی- داستانی و کتب توصیفی

هسته

آمیخته به سحر و جادو

قلم سحرآمیز ←

صفت بیانی

گروه اسمی

هسته

مضاف الیه

صفت بیانی

شجاعانه

یکی از شهرهای آذربایجان غربی

جنگ چالدران با همه مقاومت دلیرانه شاه اسماعیل و سربازانش به شکست

گروه اسمی

نقاش و مینیاتور ساز دوره ی صفوی

فرمانده

انجامید. کمال الدین بهزاد همراه شاه اسماعیل بود. یکی از سرداران، زخمی شده بود.

کمال الدین بهزاد همراه با شاه محمود نیشابوری او را به غاری در آن نزدیکی رساندند.

نهاد مسند نهاد

فعل اسنادی نهاد

متمم

فعل

غار، تاریک و نمناک بود. قطره‌های آب از شکاف سقف می لغزید و از روی

هسته وابسته صفت بیانی

هسته

وابسته صفت بیانی

وابسته مضاف

توده‌ای آهلی که از سقف آویزان بود، پایین می آمد و از نوک آن به کف سنگی غار

گروه اسمی

می چلید. باریکه‌ای از نور خورشید به داخل غار می تابید و فضا را روشن می کرد.

منظور پرنده

کمال الدین تکه چوب نیم سوخته‌ای برداشت و روی دیوار غار، تصویر مرغی را کشید

بالا رفته بود

که رو به سقف غار اوج لرفته بود. شاه محمود و سردار زخمی، مرغ را نگاه کردند.

کمال الدین زیر تصویر با خط خوش نوشت:

نغمه، سرود خواندن زیر لب

سردار لجنجندی زد. آرام شد و زیر لب شعر حافظ را زمزمه کرد.

کنایه از اینکه تاثیر خود را گذاشته بود

شعر و نقاشی، کار خود را لرده بود. لمال الدین بهزاد به سردار

نزدیک شد و پارچه را از روی زخم وی گشود.

سردار گفت: «آفرین بر قلم سحرآمیزت! من درد را فراموش

کردم. نقاشی تو طیب زخم های ماست.»

دو نامه

سید جمال آرام و قرار نداشت. گاه در مصر بود، گاه در استانبول ^{بود}، گاه در
آبادانی خواستن، تسلط کشوری قدرتمند بر کشوری ضعیف
افغانستان ^{بود} و گاه در هند ^{بود}. همه جا مردم را به آگاهی و مبارزه با استعمار و بیدادگری
دعوت می کرد. این روحانی پر شور به انگلیس که رسید، زبان انگلیسی را در
صفت اشاره هسته صفت بیانی
مدتی کوتاه آموخت تا به این زبان سخنرانی کند و با اندیشمندان آنها به گفت و گو
بنشیند. در فرانسه به فرانسوی می نوشت و در مصر به عربی سخنرانی می کرد.

(مراعات نظیر)

این ایرانی پر شور وقتی ^{فریب، حيله} نیرنگ استعمار را در کشورش ^{فهمید} دریافت، نامه ای به

مجتهدی که در مسائل دینی از او تقلید کنند

منع کیردن، جلو گیری و محدود کردن

مرجع تقلید شیعیان، میرزای شیرازی، نوشت تا تنباکو را حرم کند.

رای عالم دینی در حکم شرعی

میرزای بزرگ این مرجع شجاع و بزرگوار، سرانجام، فتوای تاریخی را

صفت بیانی

صفت اشاره

هسته

صادر کرد:

جنگیدن

امروز به کار بردن، استفاده

«بسم الله الرحمن الرحيم، الیوم... استعمال توتون و تنباکو، در حکم محاربه

با امام زمان صلوات الله و سلامه علیه است».

دو نامه سید جمال الدین اسدآبادی و میرزای بزرگ، کار خود را کرده بود:

نقشه کشیدن برای نابودی چیزی یا کسی

قلیان ها شکسته شد؛ تنباکو حرم شد؛ شاه به تنگنا افتاد و توطئه انگلیس

مسنند

مسنند

نهاد

نهاد

سختی

فعل اسنادی

فعل اسنادی

شکست خورد.

خودارزیابی

۱ سیدجمال الدین اسدآبادی در چه زمینه‌هایی استعداد داشت؟

زبان آموزی، مبارزه با استعمار، سخنوری و بحث با دیگران و تاثیر گذاری سخنش

خود ارزیابی

۲ چه رابطه‌ای بین شعر حافظ و نقاشی کمال الدین بهزاد بود؟

کمال الدین بهزاد عکس پرنده ای را کشید که در حال اوج گرفتن است و دوییت حافظ نیز همین صحنه را تداعی می‌کرد. این دو (نقاشی و شعر حافظ) توجه سردار زخمی را به خود جلب کرد و به او آرامشی بخشید تا او درد را فراموش کند و به آرامش برسد.

۳ چرا روحانیت و چهره‌های علمی - فرهنگی تأثیر بیشتری در جامعه دارند؟

آن‌ها به دلیل مطالعه و شناختی که از جامعه و نیازهای آن دارند می‌دانند که در هر شرایطی جامعه به چه چیزی نیاز دارد.

به این واژه‌ها توجه کنید:

«صبا و سبا»، «آرام، رام»

در این کلمات نوعی نزدیکی آوایی وجود دارد. به این گونه نزدیکی آوایی واژه‌ها که شعر و نثر را زیباتر و خوش آهنگ‌تر می‌کند، «جناس» می‌گویند.

به نمونه‌های زیر توجه کنید و جناس‌ها را بیابید.

بی‌نام تو نامه کی کنم باز؟

ای نام تو بهترین سرآغاز

هر که این هر دو ندارد عدمش به ز وجود

شرف مرد به جود است و کرامت به سجود

جناس وانواع آن

جناس: آوردن دو یا چند کلمه در بیت یا عبارت، که حروف

مشترک دارند، از یک جنس هستند و تنها در یک حرف یا

صدا اختلاف دارند ولی معنای آنها متفاوت است.

جناس باعث زیبایی و خوش آهنگی شعر و نثر می شود.

مانند: ((صبا و سبا)) - ((آرام و رام)) - ((نام و نامه))

انواع جناس

انواع جناس عبارتند از:

(۱) جناس تام

الف: جناس ناقص اختلافی

ب: جناس ناقص افزایشی

ج: جناس ناقص حرکتی

(۲) جناس ناقص

۱: جناس تام: دو کلمه از نظر املا و تلفظ یکسان هستند ولی
از نظر معنا متفاوتند.

مانند:

★ برادر که در بند خویش است نه برادر نه خویش است
خود فامیل

★ بهرام که گور می گرفتی همه عمر دیدی که چگونه گور بهرام گرفت
گور خن قبر

الف) جناس ناقص اختلافی

ب) جناس ناقص افزائشی

ج) جناس ناقص حرکتی

۲: انواع جناس ناقص

الف: جناس ناقص اختلافی : کلمه ها شبیه هم هستند فقط

در یک حرف (حرف اول یا وسط یا آخر) اختلاف دارند.

مانند : تنگ و ننگ ، صبا و سبا ، ایران و ایمان ، سجود و وجود

ب: جناس ناقص افزایشی : کلمه ها شبیه هم هستند فقط یکی

از کلمه های جناس، یک حرف نسبت به کلمه های دیگر اضافه

دارد.

مانند: (جود و سجود) ، (نام و نامه) ، (جود و وجود)

(طاعت و اطاعت) ، (قامت و قیامت) ، (روا و روان)

ج : جناس ناقص حرکتی : کلمہ ہا شبیہ ہم هستند فقط در یک

حرکت (اَ) اختلاف دارند.

مانند : (گُل و گِل) ، (مُہر و مِہر)

به این واژه‌ها توجه کنید:

«صبا و سبا»، «آرام، رام»

در این کلمات نوعی نزدیکی آوایی وجود دارد. به این گونه نزدیکی آوایی واژه‌ها که شعر و نثر را زیباتر و خوش آهنگ‌تر می‌کند، «جناس» می‌گویند.

به نمونه‌های زیر توجه کنید و جناس‌ها را بیابید.

بی‌نام تو نامه کی کنم باز؟

هر که این هر دو ندارد عدمش به ز وجود

ای نام تو بهترین سراغز

شرف مرد به جود است و کرامت به سجود

فعالیت‌های نوشتاری

۱ در متن درس، دو واژه بیابید که شکل نوشتاری و گفتاری آنها مانند «شنبه» متفاوت باشد.

تنباکو، استانبول

۲ در هر یک از جمله‌های زیر، گروه اسمی و وابسته‌های آن را مشخص کنید.

■ هسته **صفت بیانی** هسته **مضاف الیه** هسته **مضاف الیه** هسته **مضاف الیه** هسته
شعر زیبا، هم در گزینش لفظ و هم در بیان معنا توجه مخاطب را برمی‌انگیزد.

■ میرزای بزرگ، مرجع شجاع، فتوای تاریخی را نوشت.
هسته **صفت بیانی** هسته **صفت بیانی** هسته **صفت بیانی** هسته **صفت بیانی**

۳ در نمونه‌های زیر، جناس‌ها را بیابید.

جناس الهی، چون تو حاضری، چه جویم و چون تو ناظری، چه گویم؟ (علامه حسن زاده آملی)

سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند همدم گل نمی‌شود، یاد سمن نمی‌کند (حافظ)

۱: **چمن و سمن** ۲: **چمان و چمن**

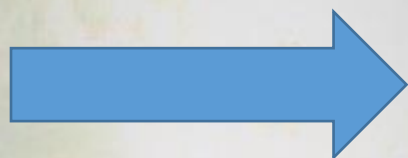
نه هر چه به قامت مهتر، به قیمت بهتر. (گلستان سعدی) **مهتر و بهتر**

برخی کلمه‌ها، به گونه‌ای تلفظ و شنیده می‌شوند که با شکل نوشتاری آنها مطابقت

کامل ندارد؛ مانند «پنبه، منبر، سنبل و...»

به هنگام نوشتن املاي فارسي، به این گونه از واژه‌ها، لازم است، توجه کنیم:

نوشتار	گفتار
پنبه	پمبه
منبر	ممبر
سنبل	سمبل

محتوا: تاکید حکایت بر احترام به نام های پروردگار بزرگ است

نام خوش بو

صفت بیانی

هسته

حکایت

خداشناسان

یکی از عارفان روزی در راه، کاغذی دید که نام مبارک پروردگار مردم بر روی آن پامی گذاشتند و عبور می کردند (بسم الله) بر آن نوشته شده بود و مردم پا بر آن می نهادند و می گذاشتند.

برداشت

خوش بو

در، درون

ایستاد و کاغذ را برگرفت و آن کاغذ را معطر کرداند و اندر شکاف دیوار

عابران

نهاد تا از آسیب پای رهگذران در امان باشد.

حکایت

نام خوش بو

مدت ها گذشت. شبی به خواب دید که ندایی به او می گوید: «ای

احترام گذاشتی دوست! نام من خوش بو کردی و مرا بزرگ داشتی و حرمت نهادی.

خوش بو می کنیم ما نیز نام تو معطر کردانیم، در دنیا و آخرت تو را بزرگ و کرامی خواهیم

داشت.»

ابوالقاسم قشیری

رساله قشیریہ

رساله ی قشیریہ : نوشته ی ابوالقاسم قشیری ، از عارفان
قرن پنجم است .
موضوع این کتاب ، معرفی برخی از بزرگان عارف و شرح
اصطلاحات و الفاظ رایج میان آنهاست

رساله قشیریہ، ابوالقاسم قشیری

شاد و تندرست باشید

چهار راهی

رسالة قشیریة، ابوالقاسم قشیری